

ምዕራፍ ሦስት

እኩልነት

የምዕራፉ ዓላማዎች፣ ይህንን ምዕራፍ ተምረህ/ ተምረሽ ስታጠናቅቅ/ስታጠናቅቂ፤

- የእኩልነት ምንነትን ታውቃለህ/ ታውቂዋለሽ፤
- ሁሉም የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች፣ እንዲሁም ዜጎች ያሏቸውን ዋና ዋና የእኩልነትና የእኩል ተጠቀሚነት መብቶችን ትገነዘባለህ/ ትገነዘቢያለሽ፤
- የእኩል ጉዳተኝነት ምንነትን ትረዳለህ/ ትረጃለሽ፡፡

የሚገባ መብትና ጥቅም አለው፡፡ ለምሳሌ፣ አንድ ሰው፣ ሰው ስለሆነ ብቻ ከሌሎቹ እኩል መብቱ ሊከበርለት ይገባል፡፡ በተጨማሪም በተመሳሳይ ደረጃና ሙያ ላይ የተሰማሩ ሰዎች ተመሳሳይ ጥቅም የማግኘት እኩል መብት አላቸው፡፡

እኩልነት ማለት በዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ውስጥ ዜጎች ሁሉ በግልጽ ሆነ በቡድን እኩል ሊያገኙት የሚገባቸው መብትና ኃላፊነት ማለት ነው፡፡ እኩልነት በዘር፣ በሃይማኖት፣ በቋንቋና በሌሎችም ልዩነት ላይ ደረግ ሊከበር የሚገባ መብት ነው፡፡

3.1 የእኩልነት ምንነት

- እኩልነት የሚለውን ቃል በመጀመሪያ ስትሰሙት ወደ አዕምሮአችሁ የሚመጣው ሃሳብ ምንድን ነው?

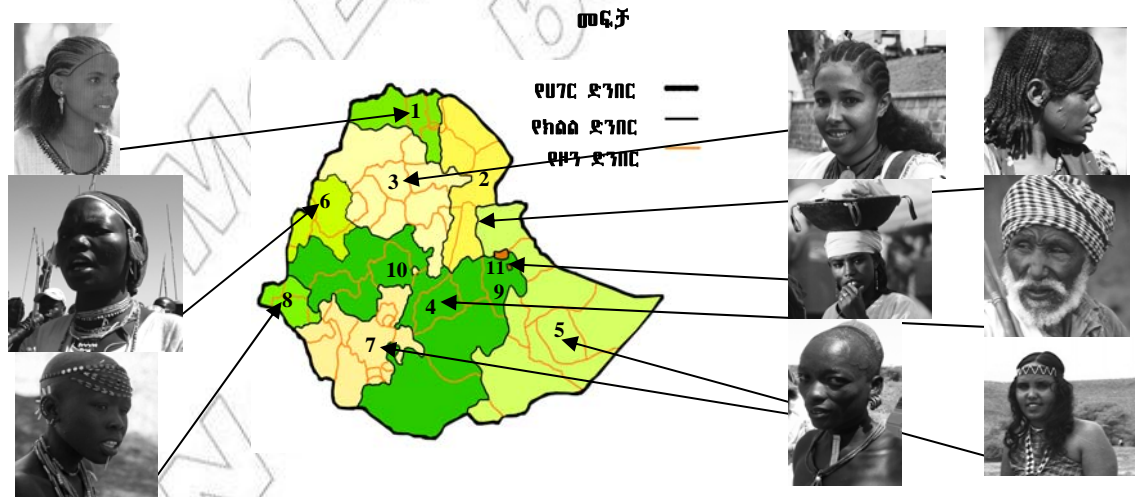
እኩልነት በእኩል ደረጃ ላይ ያሉ ሰዎች በግልጽ ሆነ በቡድን በተመሳሳይ ሁኔታ ሊያገኙት የሚገባ መብትና ጥቅም ነው፡፡ በሌላ መልኩ እኩልነት ሰዎች በተመሳሳይ ደረጃ ሊወጡት የሚገባ ሃላፊነትንም ያጠቃልላል፡፡ በዴሞክራሲያዊ ሥርዓት ውስጥ ማንኛውም ዜጋ ያለአንዳች ልዩነት በእኩልነት ሊያገኘው

መልመጃ 1

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. እኩልነት ማለት ምን ማለት ነው?
2. በቤተሰባችሁ ውስጥ እኩልነት በምን ጉዳዮች ይገለጻል? ምሳሌ በማቅረብ አስረዱ፡፡

3.2 የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች እኩልነት? መብቶች

ሥዕል 3.1 ኢትዮጵያ የብሔሮች፣ የብሔረሰቦች የሕዝቦች ሀገር

- ከላይ ከቀረበው ሥዕል ምን ተገነዘባችሁ?
- በአካባቢያችሁ የሚኖሩትን የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች አባላት ስም በደብተራችሁ ላይ ዘርዝሩ።

በኢትዮጵያ ውስጥ ከ80 በላይ የሚሆኑ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች በጋራ ይኖራሉ። አንዱ ከአንዱ ሳይበላለጡ ሁሉም እኩል ናቸው። የእኩልነታቸው መገለጫም ራሳቸውን በራሳቸው ማስተዳደራቸው፣ በቋንቋቸው መገልገላቸው፣ ባህላቸውን የማበልፀግና የራሳቸውን ሃይማኖት የማራመድ መብቶቻቸውን ተግባራዊ ማድረጋቸው ተጠቃሽ ነው።

መልመጃ 2

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

- ?**
1. በክፍላችሁ ውስጥ ከተሰዩ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች የመጡ ንደኛ ቻችሁ መብቶች ማክበር ምን ጥቅም ይሰጣል?
  2. በአካባቢያችሁ የሚኖሩ ሕዝቦች የተከበሩላቸውን የእኩልነት መብቶች በሚገልጹ ጉዳዮች ላይ ተወያዩ።

3.2.1 ራስን በራስ ማስተዳደር መብት

- ራስን በራስ ማስተዳደር ማለት ምን ማለት ነው?

የሕገው ሕዝብ

የአገው ሕዝብ በኢትዮጵያ ውስጥ ከሚገኙት ብሔረሰቦች መካከል አንዱ ነው። ሕዝቡም በአሁኑ ጊዜ በስፋት የሚገኘው በአማራ ብሔራዊ ክልል በዋግምክራና አዊ ዞኖች ውስጥ ነው። በዙሪያው ከሚገኙ ሌሎች ብሔረሰቦች ጋር በእኩልነትና በመከባበር እየኖሩ ይገኛሉ። የአገው ሕዝብ የራሱ የሆነ ቋንቋ፣ ባህልና ታሪክ አለው። በአሁኑ ወቅት ሕዝቡ ራሱን በራሱ በማስተዳደር ላይ ነው። በሀገሪቱ ምክር ቤቶች ውስጥ እንዲሁም በክልሉ ምክር ቤት ሕዝቡ በመረጣቸው ሰዎች ውክልና አግኝተዋል። በሀገሪቱ ሕገ መንግሥት በተደነገገው መሠረትም

የአገው ብሔረሰብ እራሱን በራሱ በማስተዳደር የእኩልነት መብቱን እየተጠቀመ ይገኛል። ይህም በአካባቢው ልማትን ለማምጣትና የሕዝቡን መብት ለማስከበር ጠቅሞታል።

መልመጃ 3

ከላይ የቀረበውን ምንባብ መሠረት በማድረግ በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

1. የብሔሮች የብሔረሰቦችና የሕዝቦች ራሳቸውን በራሳቸው የማስተዳደር መብት የሚያስገኘው ጥቅም ምን ድን ነው?
2. የሕገው ሕዝብ በዙሪያው ካሉ ሌሎች ብሔረሰቦች ጋር እንዴት ባለሁኔታ እየኖረ ነው?

3.2.2 በራስ ቋንቋ የመገልገል መብት

1. በአካባቢያችሁ ከሚነገሩ ልዩ ልዩ ቋንቋዎች መካከል በስም የምታውቋቸውን ዘርዝሩ።
2. በአካባቢያችሁ የመንግሥት የሥራ ቋንቋ ምንድን ነው?

በኢትዮጵያ ውስጥ የሚገኙ ሁሉም ቋንቋዎች አንዱ ከአንዱ ሳይበላለጡ በመግባቢያነታቸው እኩል ናቸው። ሁሉም ቋንቋዎች ለሚጠቀሙባቸው ሕዝቦች የማንነታቸው መገለጫና ባህላቸውን ማንፀባረቂያ ናቸው። ሕፃናት የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን ከቤተሰብ፣ ከተወለዱበት አካባቢና ሕብረተሰብ ሊማሩ ይችላሉ። በራስ ቋንቋ የመገልገል መብት በሕገመንግሥቱ የተከበረ ነው። የራስ ቋንቋን የመጠቀም መብት ስንል በቋንቋ የመናገር፣ የመፃፍና ቋንቋውን የማሳደግ እንዲሁም ለትምህርት፣ ለሥራ የመጠቀም መብቶችን ሁሉ ያካተተ ነው።

መልመጃ 4

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

- 1. በራስ ቋንቋ የመገልገል መብት ሲባል ምን ማለት ነው?
- 2. በራስ ቋንቋ መገልገል ምን ጥቅም ያስገኛል?

3.2.3 እኩል የትምህርት እድል የማግኘት መብት

- እኩል የመማር መብት ማግኘት ምን ጠቀሜታ አለው?

የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች እኩል የትምህርት እድል የማግኘት መብታቸው በሕገ መንግሥቱ የተከበረ ነው። ይህ መብት ለሴትም ሆነ ለወንድ፣ ለከተማም ሆነ ለገጠር ነዋሪዎች ያለልዩነት በእኩል ተግባራዊ እየሆነ ነው። አድሎአዊ አሠራር ሲወገድና ትምህርት ለሁሉም በእኩል ሲዳረስ ሀገራችን ፈጣን ዕድገት ማስመዝገቧን ትቀጥላለች። ዜጎችም እኩል የመማር መብታቸው ሲከበር ሀገራዊ ስሜታቸው ከፍ ያላል። ይህም ለሀገሪቱ እድገት ወሳኝ ይሆናል።

መልመጃ 5

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ፡፡

- 1. እኩል የትምህርት ዕድል የማግኘት መብት በምን ይገለጻል?
- 2. የዜጎች እኩል የመማር መብታቸው መከበር ምን ጠቀሜታ ያስገኛል?

3.2.4 እኩል የሥራ ዕድል የማግኘት መብት፤

- እኩል የሥራ ዕድል የማግኘት መብት ሲባል ምን ማለት ነው?

ማንኛውም ሰው ባለው ዕውቀትና ሙያ እኩል የሥራ ዕድል የማግኘት መብት አለው። የሥራ ዕድል ለማግኘት በጾታ፣ በብሔርና በብሔረሰብ፣ በሃይማኖት ልዩነት አይደረግም። አንድ ሰው ከሌሎች ጋር እኩል ችሎታና ልምድ ካለው በእ

ኩልነት ተወዳድሮ ለሥራ መቀጠርና መሥራት ይችላል። ሥራ የመቀጠርና የመሥራት መብት በአድልዎ፣ በዝምድና፣ በመተዋወቅና በጥቅማ ጥቅም ወዘተ... ምክንያት መሰናከል የለበትም።

መልመጃ 6

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

- 1. እኩል የትምህርት ዕድል የማግኘት መብት በምን ይገለጻል?
- 2. የዜጎች እኩል የመማር መብታቸው መከበር ምን ጠቀሜታ ያስገኛል?

3.3 የእኩልነት መብት በትምህርት ቤት

- ተማሪዎች በትምህርት ቤት ውስጥ ያላቸውን መብቶች ዘርዝሩ።

የነጭ ስንደኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፤

የነጭ ትምህርት ቤት፣ የማቻክል ወረዳ፣ የአማኑኤል ከተማ ውስጥ የሚገኝ ነው። በትምህርት ቤቱ የአለቆች ህብረት ማቋቋም ስለሚያስፈልግ ከየክፍሉ ተወካይ ተማሪዎች ተመርጠው ስብሰባ ተካሂዷል። በስብሰባውም ላይ መጀመሪያ የትምህርት ቤቱ ርዕሰ መምህር ንግግር ካደረጉ በኋላ ከተማሪዎቹ መካከል አስመራጭ ኮሚቴ ተመርጦ ተቋቋመ። ኮሚቴውም የተማሪዎች ምክር ቤት አባላትን ለመምረጥ የሚከተለውን መመሪያ አዘጋጀ።

መመሪያውም “በምርጫው መሳተፍ የሚችሉት ወንዶችና ምንም ዓይነት የአካል ጉዳት የሌለ ባቸው መሆን አለባቸው።” የሚል ነበር። ተማሪዎች ግን መመሪያውን በጥብቅ ተቃዋሙት። ኮሚቴውም ጉዳዩን እንደገና እንዲያይና አዲስ መመሪያ እንዲያወጣ በአብላጫ ድምጽ ተወሰነ።

በዚህ መሠረት የተሻሻለው መመሪያም “ማንኛውም የትምህርት ቤቱ ተማሪ ለአለቆች ህብረት አባልነት በእጩነት መቅረብና መወዳደር ይችላል።” የሚል ነበር።

በተሻሻለው አዲስ መመሪያ መሠረትም አምስት አባላት ያሉት የትምህርት ቤቱ የአለቆች ህብረት ተቋቋመ።

ምዕራ 3.2 ተማሪዎች በምርጫው ሂደት ላይ

መልመጃ 7

በምንባቡ መሠረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. በምርጫው ሂደት በአስመራጭ ኮሚቴው ምን ዓይነት የአድልዎ አስተሳሰቦች ተንጠባብቀዋል?
2. «ሴቶችና የህጻናት ጉዳተኞች በተማሪዎች አመራር አባላት ውስጥ መሳተፍ አይችሉም፡፡» የሚለው አስተሳሰብ ትክክል ነው? ስምን?
3. በትምህርት ቤታችሁ ውስጥ የአስቆች ህብረት አለ? ስንት ሴት ተማሪዎች በአመራር ሰጪነት ቦታ ላይ ይገኛሉ?

በትምህርት ቤት ውስጥ በጾታ፣ በቀለም፣ በሃይማኖትና በሌሎችም ሁኔታዎች መድልዎ የማይደረግባቸው አሠራሮች መኖር የእኩልነት መብቶችን መከበር ይገልጻል፡፡ በትምህርት ቤት ግቢ ሊከበሩ ከሚገቡ መብቶች መካከል ማንኛውም ተማሪ ያልገባውን ጥያቄ የመጠየቅ፣ ለተጠየቀ

ጥያቄ መልስ የማግኘት፣ በልዩ ልዩ ክበባት ውስጥ የመሳተፍ፣ ትምህርት ቤቱን በሚመለከቱ ጉዳዮች ላይ ሃሳብ የመስጠት፣ በትምህርት ቤቱ ንብረት የመጠቀምና የመሳሰሉት ይጠቀሳሉ፡፡ ሆኖም ማንኛውም ተማሪ ከመብቱ ጉን ለጉን ግዴታዎቹንም በአግባቡ መወጣት ይጠበቅበታል፡፡ ለምሳሌ፡ የትምህርት ቤቱን ሕግና ደንብ ማወቅና ማክበር፣ በክፍል ውስጥም ሆነ ከክፍል ውጭ ለሌሎች ምሳሌ ሆኖ መገኘትና የክፍልና የቤት ሥራውን በተገቢው ጊዜ መፈፀም ይጠቀሳሉ፡፡

መልመጃ 8

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. በትምህርት ቤት ውስጥ ሲከበሩላቸው የሚገቡ መብቶችን ግለጹ፡፡
2. ልትወጧቸው የሚገቡ ግዴታዎች ምንድን ናቸው?

3.4 የፆታ እኩልነት

3.4.1 የሴቶችና የወንዶች እኩልነት በሁሉም ዘርፍ

ሥዕል 3.3 የወንድና ሴት በሥራ ላይ

- የሴቶችና የወንዶች ዕኩልነት ማለት ምን ማለት ነው?
- በሥዕሉ መሠረት ሴቶች በማንኛውም ጊዜና ቦታ ከወንድ እኩል መሥራት ይችላሉ በሚለው ሃሳብ ትስማማላችሁ?

የወ/ሮ ጣይቱ ሕይወት

ሶስናና ከድር የ5ኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። በአንድ ወቅት ወ/ሮ ጣይቱ የተባሉትን የቤት እመቤት እንደሚከተለው ቃለመጠይቅ አድርገው ገባ ከተከታተላችሁ በኋላ ከስር በተሰጡት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

- ሶስና:** የት ተወልደው አደጉ?
- ወ/ሮ ጣይቱ:** ተወልጄ ያደኩት ጋይንት በተባለ ሥፍራ ነው።
- ከድር:** የቤት እመቤት እንደመሆን ምን ምን ሥራዎችን ያከናውናሉ?
- ወ/ሮ ጣይቱ:** አብዛኛውን የቤት ውስጥ ሥራ ማለትም ልጆች መንከባከብ፣ ቤት ማጽዳት፣ ምግብ ማዘጋጀትና የመሳሰሉትን አከናውናለሁ።

- ሶስና:** ይህንን ሥራ በሚያከናውኑበት ወቅት የሚገጥምዎት ችግር ካለ ቢነግሩን?
- ወ/ሮ ጣይቱ:** በተለይ ቀደም ባለው ወቅት ትልቁ ችግር የቤት ውስጥ ሥራ የሴቶች ብቻ ተደርጎ መወሰዱ ነበር። አሁንም ይህ አመለካከት ገና ሙሉ በሙሉ አልተወገደም።
- ከድር:** ወንዶች በቤት ውስጥ ሥራ ላይ አይሳተፉም ማለት ነው?
- ወ/ሮ ጣይቱ:** አዎን፣ አብዛኛውን የቤት ውስጥ ሥራ የምንሰራው እኛ ሴቶች ነን።
- ሶስና:** የወንዶች ተግባር ምንድን ነው?
- ወ/ሮ ጣይቱ:** የኔን ቤተሰብ ብትመለከቱ፣ የምንተዳደረው በግብርና ሥራ ነው። ባለቤቴና ወንዶች ልጆቼ በቤት ውስጥ ሥራ ብዙም አይሳተፉም።
- ከድር:** በአካባቢያችሁ ሴቶች በርካታ ሥራና ከባድ ኃላፊነት አለባቸው ማለት ነው?

ወ/ሮ ጣይቱ፣ አዎ፣ የሴቷ ሥራ ብዙ ነው። የቤቱን አባወራ ሥራ እርዳኝ ብሎ የመየቅ ልምዱና እድሉ ብዙ የለም።

ሶስና፣ ይህን ሁኔታ እንዴት ማስተካከል የሚቻል ይመስሎታል?

ወ/ሮ ጣይቱ፣ የወንዶችና የሴቶች እኩልነት እንዲከበር በማድረግ፣ ሕብረተሰቡን ስለ እኩልነት በማስተማር፣ እንዲሁም ለሴት ልጆች የበለጠ የመማር እድል እንደያገኙ በማድረግ ነው።

ሶስና፣ ፈቃደኛ ሆነው ለሰጡን ቃለ መጠይቅ እናመሰግናለን።

ወ/ሮ ጣይቱ፣ እኔም እድሉን ስለሰጣችሁኝ በጣም አመሰግናለሁ።

መልመጃ 9

ከላይ የቀረበውን ቃለ መጠይቅ መሠረት በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ።

1. የዩራሳችሁን ቤተሰብ ከላይ ከቀረበው ቃለ መጠይቅ ጋር ስታነፃጽሩት ምን ይመስላል? ተመሳሳይነቱንና ልዩነቱን ሸሽረዱ።
2. ወ/ሮ ጣይቱ ብቻቸውን ደህን ሁሉ ሥራ ማከናወናቸው ቤተሰባቸውን ይጠቅማል ወይስ ይጉዳል? ስምን?
3. የወ/ሮ ጣይቱ ባለቤት በቤት ውስጥ ሥራ ስመሳተፍ ምን ማድረግ ይጠበቅባቸዋል? ልጆችስ?

ሴቶች የሕብረተሰቡ ግማሽ ስለሆኑ መብቶቻቸውን ሁሉ ማክበርና እኩልነታቸውንም መቀበል ጠቃሚ ነው። ሁሉም ዜጎች የሴቶችን እኩልነት የማይቀበል አመለካከትና ድርጊትን መታገልና የሴቶችን የእኩልነት መብት መደገፍ ይጠበቅባቸዋል።

ሴቶች በሕግም ሆነ በሕግምም ብቃታቸው ከወንዶች እኩል ናቸው።

የጾታ እኩልነት ማለት ወንድና ሴት በማንኛውም ሁኔታና የሥራ መስክ እኩል መሆን ማለት ነው። ለምሳሌ በቤት ውስጥ፣ በትምህርት

ቤት፣ በእርሻ ሥራ፣ በከብት እርባታ፣ በንግድና በሌሎች ኃላፊነቶችም ሴቶች ከወንዶች እኩል ናቸው።

መልመጃ 10

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

1. በተስምዶ በሕግባቢያችሁ የሴትና የወንድ ናቸው የሚባሉት ሥራዎች የትኞቹ ናቸው?
2. ሴቶች የሚሠሩትን ሥራ ወንዶች መሥራት ይችላሉን?
3. በተስምዶ የወንዶች ተብስው የሚገመቱትን ሥራዎች ሴቶች ሲሠሩ ይችላሉን?

3.4.2 በትምህርት ቤት የሴትና የወንድ ተማሪዎች የእኩልነት መብት መገለጫዎች

ሥዕል 3.4 ተማሪዎች በክፍል ውስጥ

- ከሥዕሉ ምን ትገነዘባችሁ?
- በትምህርት ቤት ውስጥ የወንድና የሴት ተማሪዎች የእኩልነት መብት መከበሩ በምን ይታወቃል?

ሴትና ወንድ ተማሪዎች በትምህርት ቤት ውስጥ በሁሉም መብቶች እኩል ናቸው። ለምሳሌ በተጓዳኝ ክብባት ውስጥ የመሳተፍ፣ በተማሪዎች ምክር ቤት አመራር እኩል ውክልና የማግኘት እና የመሳሰሉት መብቶች ሊከበሩላቸው ይገባል።

በትምህርት ቤት ውስጥ የሴትና የወንድ ተማሪዎች የእኩልነት መብት በተግባር እንዲውል ተማሪዎች፣ መምህራን፣ የትምህርት ቤት አመራር አካላት፣ ወላጆችና መንግሥት የጋራ ኃላፊነት አለባቸው።

መልመጃ 11

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ::

1. በክፍላችሁ ውስጥ ስንት ሴት ተማሪዎች ስሉ? የወንድ ተማሪዎችስ ቁጥር ስንት ነው? የየትኛኛ ቁጥር ይበልጣል?
2. በክፍላችሁ ውስጥ ስሴት ተማሪዎች ቁጥር ከፍተኛ ወይም ዝቅተኛ መሆን ዋና ዋና ምክንያቶች ምን ይመስላችኋል? በቡድን በመወያየት አስረዱ::
3. የሴትና የወንድ ተማሪዎች ቁጥር እንዲመጣጠን ምን መደረግ አስበት ትሳሳላችሁ? የተመጣጠነ ከሆነስ ቀጣይነት እንዲኖረው ከትምህርት ቤታችሁና ከቤተሰቦቻችሁ ምን ይጠበቃል?

ሥዕል 3.5 የተለያዩ ሕዝቦች ባህል

3.5 የባህል እኩልነት

3.5.1 የባህል እኩልነት ምንነት

- ተማሪዎች ከላይ ከምትመለከቷቸው ሥዕሎች ምን ተረዳችሁ?

ባህል የሰው ልጆች አጠቃላይ የአኗኗር ዘይቤን የሚገለጹ ድርጊቶችን የሚያካትት ነው:: የባህል መገለጫ ከሆኑት መካከል ቋንቋ፣ ሃይማኖት፣ አነጋገር፣ አለባበስ፣ አመጋገብ፣ የደስታና የሀዘን አገላለፅ እና የመሳሰሉት ይጠቀሳሉ::

በኢትዮጵያ ውስጥ ብዙ ባህሎች አሉ:: ሁሉም ባህሎች እኩል ናቸው:: እነዚህ ባህሎች ከቦታ ቦታ ይለያያሉ:: ይህም ብቻ ሳይሆን ባህል ከጊዜ ወደ ጊዜ በሰው ልጅ የዕድገት ደረጃና የአኗኗር ሁኔታ፣ እንዲሁም በሚፈጠሩ አስገዳጅ ሁኔታዎች ሊለወጥ ይችላል:: በአሁኑ ወቅት በሀገራችን የሚገኙ ባህሎች ሁሉ እኩልነታቸው በሕገ መንግሥቱ የተከበረ ነው::

መልመጃ 12

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ::

1. ባህል ማለት ምን ማለት ነው?
2. የባህል እኩልነት ማለት ምን ማለት ነው?

ከዴሞክራሲያዊ ሥርዓት መገለጫዎች ውስጥ አንዱ የባህልን እኩልነት ማክበር ነው። ሁሉም የኢትዮጵያ ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ባህላቸውን፣ ቋንቋቸውንና ታሪካቸውን የመጠቀምና የማበልፀግ እኩል መብት አላቸው። በመሆኑም ሕዝቦች አንዳቸው የሌላውን ባህል፣ ቋንቋና ታሪክ ሊማሩ፣ ሊያውቁና ሊያከብሩ ይገባል። በእኩልነትና በመፈቃቀድም ላይ የተመሠረተ መልካም ግንኙነት ሊዳብር ይገባል። ስለዚህ ባህልን ማሳደግና መጠበቅ የሚያስፈልገው ቋንቋችንን፣ ታሪካችንንና ጠቃሚ የአኗኗር ዘይቤዎቻችንን ከትውልድ ወደ ትውልድ ለማስተላለፍ ነው።

መልመጃ 13

የሚከተሉትን ጥያቄዎች መልሱ፡፡

1. በአካባቢያችሁ የሚታዩትን ባህላዊ መገለጫዎች ዘርዘሩ።
2. በአካባቢያችሁ የሚገኙ ጠቃሚና ጉጂ ልማዳዊ ድርጊቶችን ሰዩ። በመቀጠልም ከዚህ በታች የተመሰከተውን ሠንጠረዥ በደብተራችሁ ላይ ገልብጣችሁ ስሙ።

ጠቃሚ ባህላዊ መገለጫዎች	ጉጂ ልማዳዊ ድርጊቶች

3.5.2 ባህልን የማዳበር አስፈላጊነት

- የራስን ባህል ማዳበር ምን ጥቅም ይሰጣል?

በሀገራችን የተለያዩ አካባቢዎች ውስጥ ከሚታዩ ልማዳዊ ድርጊቶች መካከል፡

ሀ. በጉጂነት የሚፈረጁ

- የሕፃናትን እንጥል መቁረጥ፤
- የሴት ልጅ ግርዛት፤
- ያለዕድሜ ጋብቻ፤
- በለቅሶና በሀዘን ወቅት ገላን ማቁሰልና ራስን ማጉሳቆል፤

- የሕፃናትን ጉሮሮ ማስቧጠጥ፤
- አካልን ተገቢ ባልሆነ መልኩ በስለታም ነገር መቁረጥ፤
- ለሠርግና ለድግስ ከአቅም በላይ ወጪ ማውጣት።

ለ. ለልማትና ለዕድገት ከሚጠቅሙ ድርጊቶች መካከል፡

- ሥራን ተጋግዞ በጋራ መሥራት/ደቦ፣ ወንፈል/፤
- እንግዳ ተቀባይነትና ታላቅን አክባሪነት፤
- እድር /በሐዘን ጊዜ የመረዳጃ ዘዴ/ እና እቁብ /የቁጠባ ዘዴ/፤
- የተቸገሩ ወገኖችን አቅም በፈቀደ መርዳት ወዘተ. ናቸው።

የቡድን ሥራ

በአካባቢያችሁ በሴት ተማሪዎችና በሕፃናት ላይ የሚደርሱ ጉጂ ድርጊቶችንና የሚያስከትሉትን የጤንነት ችግሮች በቡድን በመሆንና መረጃ በማሰባሰብ ከአንድ ገጽ ያልበለጠ ጽሁፍ አቅርቡ።

3.6 የአካል ጉዳተኝነት

3.6.1 የአካል ጉዳተኝነት ምንነት

- የአካል ጉዳተኝነት ማለት ምን ማለት ነው?
- ለአካል ጉዳተኝነት የሚያጋልጡ ሁኔታዎችን ዘርዝሩ።

የአካል ጉዳተኝነት ማለት አንድ በሙሉ ጤንነትና ሁኔታ ላይ ያለ ሰው ሊያከናውነው የሚገባውን ተግባር ማከናወን አለመቻል ነው። በሌላ መልኩ አካል ጉዳተኝነት ማለት አንድን ተግባር ወይም እንቅስቃሴ በተለያዩ ምክንያት መፈጸም አለመቻል ነው።

በኢትዮጵያ ውስጥ በርከት ያሉ የአካል ጉዳተኞች ይገኛሉ። አካል ጉዳተኞች በትምህርት ቤት፣ ሥራ ቦታ፣ በማሕበራዊ ኑሮና በመሳሰሉት ሲገለሉ ይታያል። እንደዚህ ዓይነቱ የአካል ጉዳተኞችን የማግለልና የማራቅ ሂደት በሕግ የተከለ ከለና ለሀገር አድገት የማይጠቅም ነው።

አካል ጉዳተኞች ሙሉ ክብር አላቸው። እንደ ማንኛውም ዜጋ ለሀገር የሚጠቅም ተግባር ሊያከናውኑ ይችላሉ። ስለሆነም መንግሥትና ሕብረተሰቡ መብታቸውን ማክበርና ድጋፍ ማድረግ ይጠበቅባቸዋል።

መልመጃ 14

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያይ።

1. ሰአት ጉዳተኞች ምን ምን ድጋፍ ሲደረግላቸው ይገባል?
2. አካል ጉዳተኞች እንደማንኛውም ዜጋ ለሀገር የሚጠቅም ተግባር ሊያከናውኑ የሚችሉት ምን ምን ሁኔታዎች ሲመቻቸላቸው ነው?

3.6.2 የአካል ጉዳተኞች የሚያስፈልጋቸው ድጋፎች

- በአካባቢያችሁ የሚገኙ የአካል ጉዳተኞች ምን ምን ድጋፎች ይሻሉ?

የአካል ጉዳተኞች ከመንግሥት፣ ከሕብረተሰቡና ከባህሪ አድራጊ ድርጅቶች ድጋፎች ሊደረጉላቸው ይገባል። ከነዚህም መካከል በሚኖሩበት አካባቢና በትምህርት ቤቶች ፍቅርና እንክብካቤ ያስፈልጋቸዋል።

እንዲሁም የሚያስፈልጋቸው ቁሳቁሶች ሊሟሉላቸው ይገባል። ለምሳሌ ማየት ለተሳናቸው ወገኖች የብሬል መጽሐፍትን ማቅረብ ያስፈልጋል። የአካል ጉዳተኞች መብቶቻቸው ከተከበሩላቸውና አስፈላጊውን ድጋፍ ካገኙ፣ ሀገርን ከድህነትና ከኋላቀርነት ለማላቀቅ በሚደረገው ጥረት ከፍተኛ አስተዋጾ ሊያደርጉ ይችላሉ።

ሥዕል 3.6 አካል ጉዳተኞች እንደማንኛውም ሰው አምራች ዜገች ናቸው

መልመጃ 15

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያይ።

1. በትምህርት ቤታችሁ የአካል ጉዳተኞች ካሉ እነርሱን ለመርዳት ምን ዓይነት እንቅስቃሴ ተደርጓል?
2. ሰአት ጉዳተኞች ድጋፍ በማድረግ ረገድ የእናንተ ሚናና ኃላፊነት ምን ሲሆን ይገባል?

3.7 የሃይማኖት እኩልነት መብት ምንነት

- የሃይማኖት እኩልነት ማለት ምን ማለት ነው?

ሃይማኖት ማለት ፈጣሪ አለ ብሎ ማመን ነው። በቃላት ሊገለጽ የማይችለውንና ከመታወቅ የሚያልፈውን አምላክ/ፈጣሪን መፍራትና ማምለክ ሃይማኖት ይባላል። አብዛኞቹ በአለም ላይ ያሉ ሃይማኖቶች የሚያስተምሩት መልካም ሥነምግባርንና ለሰው ልጆች መልካም ወይም በጎ የሆነውን ነገር ማድረግን ነው።

የሕዝቦች የማንነታቸው መገለጫ ከሆኑት ሰብአዊ መብቶች መካከል አንዱ የፈለጉትን ሃይማኖት የመያዝና የማራመድ መብት ነው። የፈለጉትን ሃይማኖት የመከተል መብት እጅግ አስፈላጊ ከሆኑት መብቶች መካከል ይመደባል። የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ሕገመንግሥት ማንኛውንም ሃይማኖት የመከተል

መብት በግልጽ ደንግጓል። ከዚህም በተጨማሪ አንድን ሃይማኖት ወይም እምነት በሌላው ላይ በሀይል ለመጫን መሞከርንና የኃይል ተጽኖን ከልክሏል።

የሃይማኖት እኩልነት መብት ሲባል የሀገራችን ማንኛውም ዜጋ የመሰለውን እምነት የመያዝ፣ የሌላውን ዜጋ እምነት ማክበርና በእምነቱ መሠረት ተግባራዊ እንዲያደርግ አለመከልከል ማለት ነው። አንዱ ዓይነት እምነት የተከበረና የበላይ፣

የሌላው እምነት የተናቀና የበታች ያለመሆን እኩልነት የሃይማኖት እኩልነት መብት ይባላል።

መልመጃ 16

በሚከተሉት ጥያቄዎች ላይ ተወያዩ።

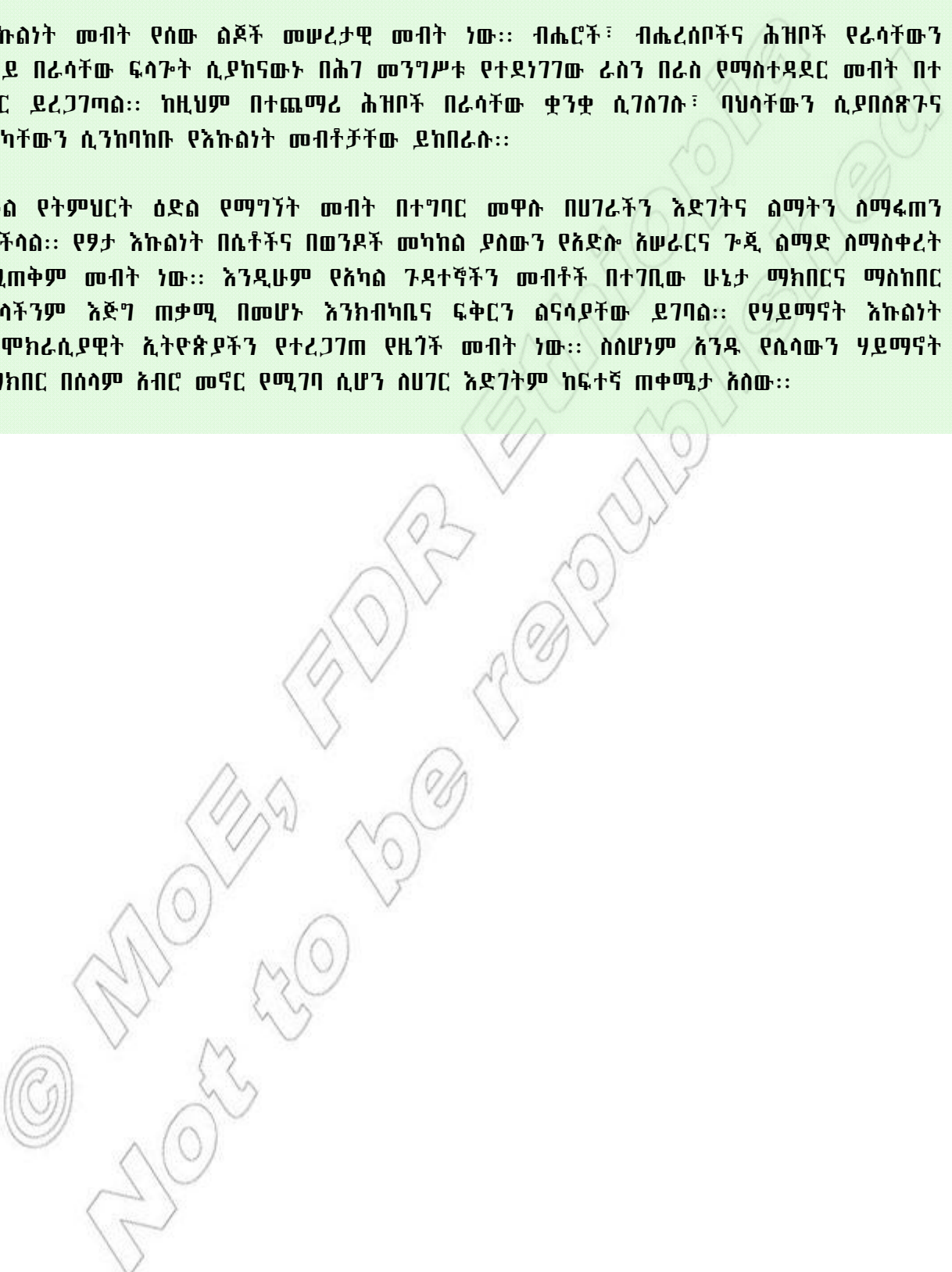
1. ሃይማኖት ምንድን ነው?
2. የሃይማኖቶች እኩልነት መብት ስንል ምን ማሰታችን ነው?

የምዕራፍ ማጠቃለያ

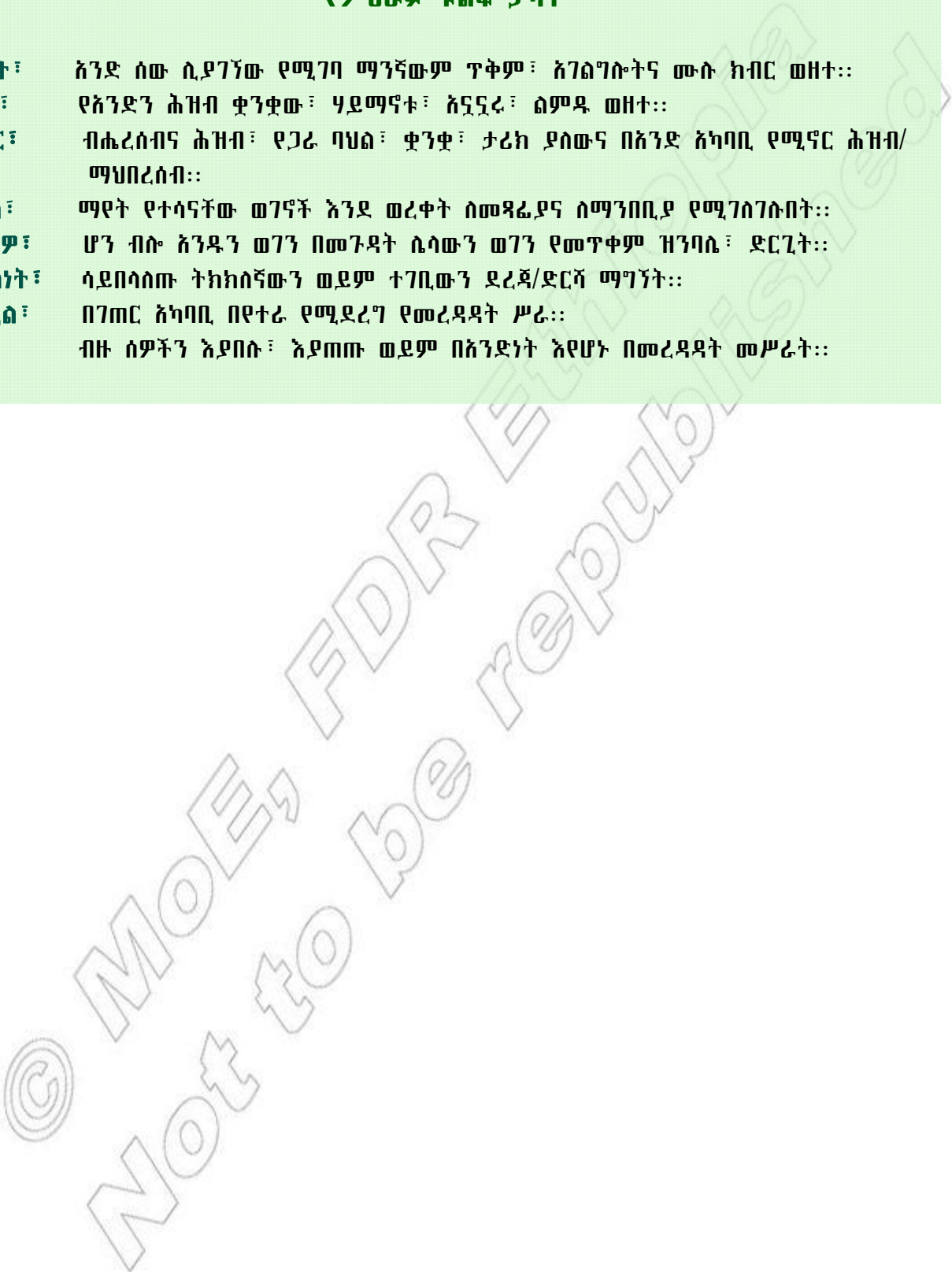
የእኩልነት መብት የሰው ልጆች መሠረታዊ መብት ነው። ብሔሮች፣ ብሔረሰቦችና ሕዝቦች የራሳቸውን ጉዳይ በራሳቸው ፍላጎት ሲያከናውኑ በሕገ መንግሥቱ የተደነገገው ራስን በራስ የማስተዳደር መብት በተግባር ይረጋገጣል። ከዚህም በተጨማሪ ሕዝቦች በራሳቸው ቋንቋ ሲገለገሉ፣ ባህሳቸውን ሲያበስጽጉና ታሪካቸውን ሲንከባከቡ የእኩልነት መብቶቻቸው ይከበራሉ።

እኩል የትምህርት ዕድል የማግኘት መብት በተግባር መዋሉ በሀገራችን እድገትና ልማትን ለማፋጠን ያስችላል። የፆታ እኩልነት በሴቶችና በወንዶች መካከል ያለውን የአድሎ አሠራርና ጉጂ ልማድ ለማስቀረት የሚጠቅም መብት ነው። እንዲሁም የአካል ጉዳተኞችን መብቶች በተገቢው ሁኔታ ማክበርና ማስከበር ለሁላችንም እጅግ ጠቃሚ በመሆኑ እንክብካቤና ፍቅርን ልናሳያቸው ይገባል። የሃይማኖት እኩልነት በዲሞክራሲያዊት ኢትዮጵያችን የተረጋገጠ የዜጎች መብት ነው። ስለሆነም አንዱ የሌላውን ሃይማኖት በማክበር በሰላም አብሮ መኖር የሚገባ ሲሆን ለሀገር እድገትም ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው።

የምዕራፍ ቁጥር ቃላት

- መብት፣** እንደ ሰው ሲያገኘው የሚገባ ማንኛውም ጥቅም፣ እገልግሎትና ሙሉ ክብር ወዘተ።
- ባህል፣** የአንድን ሕዝብ ቋንቋው፣ ሃይማኖት፣ አኗኗሩ፣ ልምዱ ወዘተ።
- ብሔር፣** ብሔረሰብና ሕዝብ፣ የጋራ ባህል፣ ቋንቋ፣ ታሪክ ያለውና በአንድ አካባቢ የሚኖር ሕዝብ/ማህበረሰብ።
- ብራል፣** ማየት የተሳናቸው ወገኖች እንደ ወረቀት ስመዳፊያና ስማንበቢያ የሚገለገሉበት።
- አድልዎ፣** ሆን ብሎ አንዱን ወገን በመጉዳት ሌላውን ወገን የመጥቀም ዝንባሌ፣ ድርጊት።
- እኩልነት፣** ሳይበሳሰጡ ትክክለኛውን ወይም ተገቢውን ደረጃ/ድርሻ ማግኘት።
- ወንፈሽ፣** በገጠር አካባቢ በየተራ የሚደረግ የመረዳዳት ሥራ።
- ደቦ፣** ብዙ ሰዎችን እያበሉ፣ እያጠጡ ወይም በአንድነት እየሆኑ በመረዳዳት መሥራት።

የምዕራፍ የክስሳ ጥያቄዎች

ቀጥሎ የቀረቡትን የክሰሳ ጥያቄዎች በደብተራችሁ ላይ ገልብጣችሁ ሥሩ።

I. የሚከተሉት ዓረፍት ነገሮች ትክክል ከሆኑ «እውነት» ስህተት ከሆኑ «ሀሰት» በማለት መልሱ።

1. ባህል የሰው ልጆችን ክሬል የአኗኗር ሁኔታ የሚገልጽ ነው።
2. ሥራን ተጋግዞ መሥራት በሀገራችን የተለመደ ጠቃሚ ባህል ነው።
3. ያለዕድሜ ጋብቻ ጠቃሚ ከሆኑ ድርጊቶች መካከል ልንመድበው እንችላለን።
4. ራስን በራስ የማስተዳደር መብት የዕኩልነት መገለጫ ነው።
5. የጾታን እኩልነት በወንድና በሴት መካከል ልዩነትና አድሎ እንዲፈጠር የሚያደርግ ነው።

II. በ “ለ” ሥር የተዘረዘሩትን በ“ሀ” ሥር ካሉት ጋር አዛምዱ።

ሀ

ለ

1. የሴት እና ወንድ እኩል መሆን፤	ሀ. ታላላቆችን ማክበር።
2. የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች ማንነት መገለጫ፤	ለ. ቋንቋ።
3. ልዩ ድጋፍ የሚያስፈልጋቸው የህብረተሰብ ክፍሎች፤	ሐ. የሃይማኖት እኩልነት።
4. መልካም ሥነምግባር፤	መ. የጾታ እኩልነት።
5. ሁሉም ሰው የራሱን ሃይማኖት የመከተል መብት፤	ሠ. አካል ጉዳተኞች።

III. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ።

1. ከሚከተሉት መካከል የብሔሮች፣ የብሔረሰቦችና የሕዝቦች ራስን በራስ ማስተዳደር የሚያስገኘው ጥቅም የሆነው የቱ ነው?
  - ሀ. በአካባቢያቸው ልማትን ለማምጣት፤
  - ለ. የሕዝቡን መብት ለማስከበር፤
  - ሐ. ከሌሎች ሕዝቦች ጋር ተቻችሎ ለመኖር፤
  - መ. ሁሉም ትክክል ናቸው።
2. ከሚከተሉት መካከል በትምህርት ቤት ውስጥ የተማሪዎች እኩልነት መብትን የማይገልጸው የትኛው ነው?
  - ሀ. በክፍል ውስጥ ትምህርታዊ ጥያቄ መጠየቅ፤
  - ለ. በልዩ ልዩ ክበባት ውስጥ መሳተፍ፤
  - ሐ. በትምህርት ሰዓት ጨዋታ መጫወት፤
  - መ. ተማሪዎችን በሚመለከቱ ጉዳዮች ሃሳብ መስጠት።

- 3. የሴቶችን ሰብዓዊ መብትና ክብር የሚነካ ጌጂ ድርጊት የሆነው _____ ነው።
  - ሀ. ያለዕድሜ ጋብቻ፤ ሐ. ወንድ የሚሠራውን ሥራ መሥራት፤
  - ለ. የሴት ልጅ ግርዛት፤ መ. ሀ እና ለ።
- 4. ለአካል ጉዳተኞች ሊደረጉላቸው ከሚገቡ ድጋፎች መካከል ያልሆነው _____
  - ሀ. ፍቅርና እንክብካቤ፤ ሐ. የትምህርት መርጃ ቁሳቁሶችን ማቅረብ፤
  - ለ. ማግለልና መድሎ፤ መ. በእኩል መብታቸውን ማክበር።
- 5. የአንድ ሕዝብ የባህል መገለጫ ሊሆን የሚችለው የቱ ነው?
  - ሀ. አለባበስ፤ ሐ. የደስታና የሀዘን አገላለፅ፤
  - ለ. አመጋገብ፤ መ. ሁሉም ትክክል ናቸው።

IV. የሚከተሉትን ባዶ ቦታዎች በትክክለኛ ቃል ወይም ሐረግ ሙሉ።

- 1. በሀገራችን ገጠር አካባቢዎች በየተራ የሚደረግ የመረዳዳት ሥራ _____ ይባላል።
- 2. ህፃናት የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን ከ _____ ፣ _____ እና _____ ሊማሩት ይችላሉ።

V. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ባጭሩ መልሱ።

- 1. ተማሪዎች በራሳችሁ ቋንቋ መማራችሁ ያስገኘላችሁን ጥቅሞች ጥቀሱ።
- 2. በትምህርት ቤታችሁ የሴት ተማሪዎችን ተሳትፎ ለማሳደግና ቀጣይነት እንዲኖረው ለማድረግ የሚያስችሉ ዘዴዎችን በአጭሩ አስረዱ።